

ԱՐՏԱՐԻՆ ԵՌԻՐԻՐ

ԱՆԳՂԻՆ

Հարժուծեան մէջ ըլլալով, կառավարութեան հոգը մի միայն երկրագործութեան յառաջդիմութեանը ու ներքին բարեկարգութեան մերթադրեալ հարկաւոր միջոցներուն հորձակութեանը վրայ է :

Այլեւս միայն փառանքը մէջ օր կրտսնուի խորհրդապետի փոխարքային հետ : Դժուար է երեւելի պատերազմական սրշտոնատուրը անպակաս կրթութիւն ընել կուտայ դորքերուն :

Իսլամահիմ փառանքի տաւառը Զամբայ ելաւ Վա հիւրէ երթալով : Իր հետը աւանելով մօսիւ Վասթայ նոն բժիշկը : որն որ մօտ օրերս Լաւրոպայէ եկաւ : Յիշեալ ընդհանուր մեծ զօրապետը միշտ տկար է : ու ջերմը վրան Զամբայ ելաւ :

Կըհաստատեն թէ Վահէմէտ Վիլ փառանք ևս միտք ունի պրոտի Զամբայութիւն մը ընել Լա գիւտոսի ներսի կողմերը : ուսկից շուտով Վիլքը սանդղիկա դաւնաւոր է : կառավարութեան հարկաւոր դորքերը հոգալու համար : Բարձրագոյն փոխարքային հոս չգտնուած ատենը Վալուս փառանք պիտի կառավարէ բոլոր քաղաքական և ուրիշ այլալը դորքերը :

Մօսիւ Դուանէն : տեղւոյս Վաղդիոյ հիւսիսոտ, սարանին նոր ատենադպիրը (բանէլէթ) հասաւ հոս ետքի գաղղիայի շնորհաւոր : Վալալէթի մարքեզին գալուտեանը համար բան մը չի դուրսուիր :

Վնդիպայի նաւ մը : որ փառային հաշուէ բամպակ բեռնաւորուած խորհրդապետ : Վիլքսան դրիպայէ գրեթէ 40 մըն հեռու աւազի վրայ նրստաւ : բայց չի վախճուիր որ միտս մը ըլլայ ոչ նաւուն և ոչ մէջը եղած ապրանքին : կառավարութեան շնորհաւոր Վիլքսան խորհրդապետ յիշեալ նաւուն :

Սարտենիայի տեղութեան Փուէկաթ մը հասաւ աս օրերս : ու իրեք օր մեր նաւահանգիստը մնալէն ետքը կրկին Զամբայ ելաւ դէպի Բարիստան : Բաւական ժամանակ անցնելէն ետքը : նորէն մահաւորաժամի դիւրուած մը պատահեցաւ հոս :

Նուններ կը յօգնեն ու օմանք ալ նմանափոխ են :

Վաքել Վիլնեայ արքեպիսկոպոսը հնդեասաներորդ դարուն մէջ բանաստեղծական գրուածքներ շինեց, որոնց մէջ ամանաւոր յիշատակութեան արժանաւոր է Վալուս վրայ շինած բանաստեղծութիւնը, իրեք երգի բաժնած, բայց ոճը այնքան ընտիր չէ :

Եթեանկաներորդ դարուն մէջ անուանի բանաստեղծ եղաւ Լեռնէս մակոյցին : մակոյցունանալ Բեկու : Լեռնէս հատ աղիւն քերթուածներ շինեց, մէկը Լորուսաղէ մի տիւրելուն վրայ Սալաթինէն 1117 ին, մէկը ութտողեան օմանաւոր մըն է Տիրամօր սուրբ կուսին վերափոխանը վրայ, որու մէջ խիստ վայելուչ չափաբերութեամբ մը կընկարագրէ Բարբաթ քաղաքը : հոս Զամբայ շինած տաճարը, ու Լաուաւանայ կուսին արձանը, որ նոյն առաքիստը բերաւ հոն, ինչպէս պիտի զօրցնա՝ հետեւալ գլխուն մէջ :

Վերջին դարերս ծաղկած բանաստեղծներուն մէջ խիստ երեւելի է զաւ ամէն կողմէն : Վիլիամը Պատուկան, որ շատ սրբազան քերթուածներ շինեց : բայց յաջողկոտ մարդիկները չար նախանձէ շարժեալ բոլորն ալ գողութեամբ յախճատեցին շնախարհիկ հեղինակին քովէն :

Իւլանտայի խառնութեանը վրայօք նոր փոփոխութիւն չունինք ծանուցանելու : գրեթէ մի և նոյն վիճակի մէջ կը գտնուի : Վնդիպայի կառավարութիւնը անշուշտ շատ զօրաւոր միջոցներ ձեռքը պատրաստ ունի () քօնէլի խառնալը վարմունքը զարկելու ու բարեկարգութիւնը հաստատելու խառնտայի մէջ : բայց մարդասիրական ոգիէ մը շարժելով չուզեր խառնութիւնը ու անաշուառութիւնը շուտով գործքի դնել : որ հաստատութեանը վնաս չըլլայ : այլ կը յուսայ որ ժամանակ անցնելով : () քօնէլը կառավարութեան բարի գիտաւորութիւնը աղէկ մը ծանցնալու է : որ Իւլանտայի ժողովրդոց վրայէն միշտ խնամքը պակաս չըրաւ : ու ամենեկին տարբերութիւն չըրաւ ու պիտի որ չնէ անգիտացի ժողովուրդէն : Ուստի իւլանտայոց գանգաւոր աս բաներուն վրայօք օրինաւոր հիման մը վրայ հաստատեալ չէր կարծեր : Թէպէտև ոմանք ասոր հաւատարմ կը պնդեն : Վնդիպայի կառավարութիւնը մեծ խոհեմութեամբ կը վարուի անշուշտ աս դժուար պարագաներուն մէջ, որն որ առանց ընդդիմութեան գովութեան արժանի է : Իւլանտայիները կը կարծեն թէ զատ խորհրդարան մը ունենալով, իրենց վիճակին բարի փոփոխութիւն մը ըլլալու է : Բայց չեն գիտեր որ ընդհակառակն ալ աւելի ծանր տուրքի տակ դնելու են իրենց երկիրը :

ԳՆԱԳՂԻՆ

Փարէշ, 30 Յուլիս :

Քաղաքական գործքերը հիմնական հիմայ մեծ անշարժութեան մէջ են : Փարիսներուն խորհրդարանին տարիական պայմանաժամը հասնելով : անոր անդամները այլալը զօրանալու տեղումները պային իրենց ծանր աշխատութիւններէն քիչ մը հանգստանալու համար : Յիշեալ խորհրդարանը 233 օր տևեց, ու

Հայաստանի մէջ կային բանաստեղծներ ալ որոնք աշխարհաբառով խառնած քերթուածներ շինեցին, որոնց մէջ երեւելի է ժէնրորդ դարուն մէջ Յովհաննէս արքեպիսկոպոսը Վալալէթի տաւոր կտոր հետաքրքրական քերթուածները կան, հայերէն պարսկերէն ու տաճկերէն լեզուով խառնած :

Եւ ետքի դարերու մէջ ծաղկեցաւ քաղ բանաստեղծ մը, Յովհան վանանդեցի քահանայ, որ ուրիշ անհամար գրուածներէն ի վատ, ոտանաւոր գիրք մը շինեց 10,000 տող նմանափոխ յանգած, Հայաստանին վրայ : ու խիստ վայելութեամբ մը կըստորագրէ երկրին պարարտութիւնը, գաւառներուն զուարճալի գեղեցկութիւնը, ու այլալը գիտութեանը որոնց տակը ինկաւ Հայաստան աշխարհքը : Եւ գիրքը շատ ժամանակ չէ որ տեղաւորուէր աղգասէր Լուսուֆեան աղնուական Պետրոս աղային օգնութեամբ : 1)

Եւ երեւելի բանաստեղծը, որ Իգմիրու Մարտիկան ուսում նարանին բաղնարիւն վարժապետն էր : Արիիական Հայաստանի ինչն ի գոտ՝ որու համար կը խօսի Բաիլէլէդի, ուրիշ բանաստեղծական գրքեր ալ ունի Ոսկէդար Հայաստանի ու Տեսարան ըստաւոր : որոնց առաջինը Իգմիր տպուեցաւ 1840 ին մեծապատիւ Արեւիկան Գրիգոր աղային ծախքով : Իսկ երկրորդը նոն Փէնդը պարսկերէնէ թարգմանուած ու ուրիշ շատ ծառեր գեւ ի լոյս ընծայուած չէն :

աս միջոցին մէջ ընդ ամէնը 83 ժողովք եղաւ զանազան քաղաքական նիւթերու վրայ :

Թաղաւորական գերդատանը մեծ ուրախութեան մէջ է յօհնակի իշխանին ու անոր իշխանահի ա մուսնոյն ողջամբ հասնելուն վրայ որն որ Պրէզիդիայի կայսեր քոյրն է : ու քանի մը միլիոն ֆուանթի օժիտ բերած է հետը : որոնցմէ ի գոտ մէկ կղզի ևս տրուել է յօհնակի իշխանին : ուր տեղ ածուխի խիստ առատ հանքեր կան եղեր :

Բարձրագոյն Լուսուֆի դուքսը : ու դքսուհի իր լծակիցը Վաղդիոյի արեւմտեան քաղաքները կը պտուրին : ուր տեղ հաստատութիւնը մեծ հանդէսով և ուրախութեամբ կընդունի զանոնք : Եւ ծախքորդութեանէն ետքը : Լուսուֆի դուքսը ներկայ պիտի որ գտնուի Վիլլանի բանակին զօրաց մեծ կըթուութեամբ :

Քանի մը օրագիրներ կը հաստատեն թէ Լաւրպայի մեծ տեղութեանց մէջը առաջարկութիւն մը կայ ժողովք մը ընելու Սալանիայի գործքերուն համար : Կրսնն թէ աս առաջարկութիւնը Վաղդիոյի կողմէն եղած է և թէ մօսիւ Բահլըն Ուստիայի առջի գեսպանը փարկուլ կրկին գառնալու է աս մայրաքաղաքը : բայց նախ Պօհէմիա երթալու է Վիլլանի իշխանին հետ տեսութիւն ընելու : որն որ Լաւրպայի քաղաքականութեան Կեստորն է :

ՍՊԱՆԻՆ

Թաղաւորական տաղի փոխանորդը Լաւրպիթեան շատ վտանգներէն աղաւտուելէն ետքը անգղիացի եւ աւստրիկ նաւով մը Սալանիայէն դուրս ելաւ բանի մը պաշտօնատարներով : որոնք իրեն հաւատարիմ մնացին : Լաւրպիթեան տաւալ Վիլլի քաղաքին վրայ 1200 ուսմը նետել տուաւ : ու բազմաթիւ պաշտօնատարներ (օֆիցիալ) սարնեւել տուել է : կրսնն Վիլլիի առջևը : որոնք իրեն հրամաններուն դէմ կեցեր են :

Քատիճէ քաղաքը՝ տակաւին անձնատուր եղած չէր աղգային կառավարութեանը : որուն առաջին

Սուրբ Վաղարու վանքը միթմարեան հայազգի կրօնաւորներուն քով կըած ձեւագիրներուն մէջ զանազան անտիպ բանաստեղծական գրուածներ կան, որոնց հեղինակներուն անունը յայտնի չէ, ու ասոնց ալ ճաշակը տալու համար հոս տեղը կըթարգմանում մէկ կտորը որու անունն է : Վանայ ծովու մէջ ալեկոծութիւն մը : 1)

Նաւ Վիլլանիկի ու Վիլլանայու միթմարեան կրօնաւորներուն մէջ ծաղկեցան ու կըծաղկին միշտ քաղաւտասեղծներ, որոնք իրենց շինած ընտիր ու բանաստեղծական գրուածներով ծանօթ են հայոց աղգին, ու անոնցմով հայերէն գրականութիւնն ալ կը հարստացնեն :

ՍԻՆԻՐ ԿԱՄ ՍԻՍԵԿԸՆ

(Հարունակութիւն և վերջ 2) :

Սինեայեան հանգի բնակիչները թէպէտ թուղթ տուին մէյ մըն ալ չապստամբելու սուրբ Վրիգորի աթոռէն, բայց 1113 թուականին՝ երբոր Վալիթ Վալալէթի մէջ կաթոլիկոս նստաւ նէ Վրիգոր հարազատ կաթոլիկոսին :

Եւտր հայերէն բնաղիւր որ ցարդ անտիպ կըկենայ : Լեւիս փագէկը որ գոնէ Բազմովիպին միջոցով հրատարակուէր որ հայերէնին ճաշակն ալ աւանդէր :

2) Տես թիւ 136 Արշալոյս Արարատեանին :

պաշտօնատարը մօտիկ Եօթեղը արդէն ծանոյց յիշատակ քաղքին գլխաւորներուն, թէ պիտ' որ պարտաւորի ստատիկ միջոցներ գործքի դնել թէ որ ալ աւելի կը յամառին ու դէմ կը կենան: Սպանիացի նաւատորմիդը, որ Բատիճէ պաշարած է, 13 նաւերէ բաղկացեալ է, որոնց մէջ 3 շոգենաւ կան: Կըհաստատեն թէ Եօթեղի խորհրդարանը թագուհիին չափահասութիւնը (մեծօրիթէ) պիտ' որ հրատարակէ մօտ օրիկս: Եւ ժամանակը արեւին թէ Բատիճէի բնակիչներն ալ յուլիս 18 ին անձնատուր եղեր են:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Եթէր, 29 Յուլիս:

Եւ զժամանակ երկրին վիճակը գրեթէ մի և նոյն է ու չյուսացուիր որ քիչ ժամանակի մէջ աղէկ փոփոխութիւն մը ընդունի: Հասարակութիւնը միշտ դառն ու սաստիկ գանգատներ կրնէ օրագիրներուն միջոցով կառավարութեան դէմ որ պաւարացին: Եւ թագաւորական ժառանգութեան մէջ պահելով, ազգային պաշտօնատարներուն հրաման կուտայ երթալով, ինչպէս թիւն (էթոսմիս) ընելու պատճառով: Եւ շատ հէլէնացի գերդաստաններ հայրենիքնին ձգելով, ուր տեղ իրենց ապրուստը չեն կրնար ձարել, Տաճկաստանի երկիրները կանցնին հանգըստութիւն ու ապրուստ գտնալու համար: Եւ բանը հասարակութեանը ու կառավարութեանը ալ մեծ ու տրտման զգացում մը կուտայ: Եթէրի Եթոսմիս օրագիրը ասանկ կը գրէ:

«Հաւատարմութիւններ ունինք, որ տասնըջորս յոյն գերդաստան թող տուին ազատ չունաստանը, ու գային Տաճկաստանի երկիրները մշակելու: Եւ կէս աւելի ինչ հաստատ ազգայնացութիւն կրնանք առաջ բերիլ մեր կառավարութեան խղճալի վիճակին վրայ լծ»: Եւ քաջայայտն պաշարը արդէն լրացած ըլլալով, թագաւորը հոն անցաւ, ուր տեղ մեծ հայկերոյթ մը ըլլաւ գլխաւոր եկեղեցականներուն, որոնք նախ

պաշարը օրհնեցին մեծ հանդէսով: Եւ շնորհաւորեցին համար թէպէտև ութ միլիոն տրախմի ծախք եղաւ, այսու ամենայնիւ ամենեւին ազուր տեսք մը չունի զրաքն:

Կառավարութիւնը 500 հազար Քուրտք ևս պիտ' որ խրկէ, կըսեն, գաղղիական շողենաւով մօտիկ Սօգընտին: Իրեն պալատքին համար:

ՅԱՆԱՅԱՆ ԽԱՐԻՔ

Օփուհիա, 13 () զոստոս:

Երջալուստ Երարատեան առաջնիկայ 151 թիւը՝ անշուշտ նշանակութեան արժանի է. ըստ որում երրորդ տարին յաջողութեամբ լրմնացունելով, չորրորդ տարին կըսկսի: Չենք երկբայի թէ ուսումնասէր և հայրենասէր հայրազուն անձանց սիրտը անհամամատ ուրախութեամբ ու միայնութեամբ պիտ' որ գոլարձանայ, տեսնելով որ իրենց ազգապիտան յորդորանօքը ու ձեռքն տուութեամբ աս ազգագուր գործը ըստ կարի յաջողութեամբ ու բարեկարգութեամբ յառաջադէմ ծաղկելով քիչ շատ իր բարեմիտ նպատակին կըհասնի և ուսումնասիրական բարի նախնաճառութեան աւելիներ կըպատճառէ ազգին մէջ: Սուտի կըպարտաւորինք մեր մտերիմ երախտագիրութիւնը հրապարակու յայտնել, նախ Երջալուստ Երարատեան մեծապատիւ և հայրենասէր պաշտպաններուն, ու անոր բարեխնամ յորդի գործակալներուն, որոնք իրենց գանձաւոր գանձաւոր հեռուոր քաղքներուն մէջ ազգապիտան ոգով ձրիաբար կաշխատին յիշեալ օրագրոյն յառաջադիմութեանը համար. երկրորդ՝ արժան կըհամարինք շրջնորհակալ ըլլալ մեր բոլոր ստորագրողներէն ու առհասարակ ընդհանուր ազգին բարեխնամութենէն, ներողամտութիւն ինչդէլով մեր տկար ձգանցը ու մարդկօրէն սխալմանցը վրայ:

Չենք կրնար ըսել անշուշտ, որ Երջալուստ Երարատեան պալատութիւններ չունին. բայց կրնանք հաստատել թէ մեր կողմէն բարի կամք ու յօժարու

մտութիւն ունինք ըստ բաւականին ու ձեռքերնէ եկած հարստութիւնը ջանքը ետ չենք ձգել: Ուստի եթէ ազգասէր անձինք ալ քիչ մը աւելի ձեռնտուութիւն ընելու ըլլան, անհրկէայ շատ ժամանակ չանցած արժանաւոր կատարելութիւն կրնայ ստանալ: Բանդի միաբանութիւնը բարի կամքը ու աշխատութիւնը, եթէ չենք սխալիր, յաղթող է ամէն կերպ դժուարութեանց:

Բ. Դրանք օտար տէրութեանց դեպքաններուն խրկած ազգաբարձական թղթին թարգմանութիւնը:

Բիշ ժամանակէն ի վեր բարեկամ տէրութեանց հրապարակներէն քանի մը անձինք ընկեր ըլլալով դրամանոցներ (պանքա) Վլիմ հաստատներ են, ու անոր ասոր փոխ ստակ տալով, օսմանեան ստակներու առուտուր կրնեն ուղարկելու պէս չափազանց գիներ դնելով անոնց: Եւ բանը կառավարութեան նոր հաստատած ստակի բարեկարգութեան կանոններուն հակառակ է, ու արգելք կուտայ անոնց հաստատ պահուելուն, որն որ հասարակութեան օգուտը կըպահանջէ. ուստի խիստ հարկաւոր է որ աս գէշ սովորութեանը վախճան մը տրուի: Հայտնի է նաև թէ ամէն կարգական քաղաքներուն մէջ դրամանոցները կառավարութեան մասնաւոր հրամանով կըհաստատուին ու միշտ անոր տեսչութեան տակ են: Որեմն սովորութեան դէմ է որ վերոյիշեալ անձինքները ստանց հրամանի ասանկ ընկերութիւններ հաստատեն մէջընդմիջ: Ուստի ներկայ ազգաբարձական գիրս ձեր վսեմափայլութեանը խրկելու, աղաչելով որ բարեհաճիք իզմիրու և ուրիշ առևտրական քաղքները եղող հրապարակներուն հարկաւոր եղած հրամանները տաք, պատուիրելով անոնց, որ չի թողուն իրենց ազգայիններուն ստանց հրամանի աս տեսակ դրամանոցներ հաստատելու, ու իրենց զիջելուն լրմնափոխի խանութներ բանալու: Եւ քաջապէս հոգ տանին որ իրենց ազգայիններէն մէկը ստրկի համար եղած կանոններուն դէմ չի կենայ, որն որ Երարատեան Գրան գործակալները անաչառապէս գործքի պիտ' որ դնեն:

II Ինչեպ 1259 (26 Յուլիս 1843):

Բերկաւորութիւն սրտիւ կըփութամք ծանուցանել թէ քաղաքիս սուրբ Մեսրոպեան վարժարանին յա

դէմ, Սինեաց ու Սաղէոս առաքելոյն աթոռը Գաւթի հետ մէկ եղան. բայց տարիէ մը ետքը նորէն հնազանդեցան Գրիգոր կաթողիկոսին:

(Րպէլեանց պատմութիւնը կըցուցնէ թէ աս աթոռն պատիւը հինգերորդ անգամ նորոգեցաւ երբոր 1287 ին, Սինեաց պատմագիր Տարսայիճի տղան Ստեփաննոս՝ Սերապայիտ ձեռնադրեցաւ:

Սինեաց եպիսկոպոսներուն պատուոյ անունը, նոյն պատճառներէն էր որ կաթողիկոսներուն կըտրուէր, որն որ Սինեաց բնակիչները կաթողիկոսին գրելու ժամանակնին կըգործածէին, այսինքն Աստուածապատիւ հոգևոր Տէր:

Սինեաց եպիսկոպոսարանին տեղը, թէպէտև առջի ժամանակները որոշուած չէր, բայց ետքը Եւստաթի հօշակաւոր մենաստանը եղաւ: Տէր Գաւթի ու Տէր Սողոմոն Սինեաց եպիսկոպոսներուն ժամանակը, նոյն նահանգի իշխաններէն մէկ քանին իրենց հոգեօքը յիշատակին համար շատ կալուածքներ տուին աս վանքին, նաև նոյն տէր Գաւթի ու տէր Սողոմոն եպիսկոպոսներուն սեպհական արդիւնքներէն ալ քանի մը կտոր տեղեր աւելցան անոնց հետ:

Եւ ներսի յորդոյ Միթրաքեանց Աբրահայն ալ աս փոքր ունի, Սինեաց Աբրահայնպոս անուանելով:

Բայց Սինեաց եպիսկոպոսներուն ընտրութիւնը միօրինակ չեղաւ միշտ. ինչու որ Սինեաց առջի առաջնորդները, իշխաններուն խնդրանօքը դրեմէ կաթողիկոսը կընտրէր վախճանելոյն տեղը. իսկ միջին ու վերջին դարուն մէջ իշխաններէն ու ժողովուրդէն կընտրուէին եպիսկոպոսները, ու կաթողիկոսը կըձեռնադրէր զանոնք:

Դիտելէն ու գրի մը:

Եւ չպէս յայտնի է պատմութիւններէն, Դիտելէն Կիւնիկեան փիլիսոփան Լիթնայու մէջ կըպրտուէր ցորեկ տեսն, ձեռքը վառած լապտեր մը (Ֆէնէն մը) առած մարդ գտնալու համար:

(Որ մը ողորմութեան տաճարին առջեւ անցնելով, տեսաւ դռանը մէջ քրմապետ մը ու պօռաց անոր, «Տէր գթալիք ինծի, ողորմութիւն մը տուր իմ տկար ծերունութեան օգնելու համար»:

«Իմ օրհնէքս քեզի հերթէ անգամ» ըսաւ քրմապետը, ու մտաւ տաճարէն ներս:

Դիտելէն հասաւ խանութի մը առջև որ զարգարված էր ծաղկէ պսակներով, հովհարներով (եկեղեցիներով) ու անուշահոտ եղբորով. հագուած կնիկ մը: ալ կեցեր անոնցմէ ծախու կառնէր:

«Իսկ քու զուարճութեանդ համար, խանութն ըսաւ,

ստակ կըմնինս. չէ՞ս մեղքընար անօթութենէ տանջուող ողորմելի մը»:

«Տիրաւ, ըսաւ կնիկը, քու խեղճութիւնդ շատ կըմեղքընամ. ա՛ն բարեկամ, ծախու առաւ ստակ գարեհաց մը...» Եւ ըսելով նետեց անոր մէկ ստակ մը, ու ետքը ուրախութեամբ տուաւ վաճառականին 12 արծաթ դահլիս, ու առաւ մէկ անուր մը (շաւմա) իր շանը համար:

Կիւնիկեան փիլիսոփան բերին ջրերը վաղելով հեռացաւ անկէջ:

Սողոմոնայի իշխանը փառաւոր կառքով մը կանցնէր ան տեսնը. Դիտելէն վաղեց ու կառքին ոսկեղօծ դռնէն վար կախվեցաւ ու ըսաւ. «Կեցի՛ր, աստուածներուն որդին, մտիկ ըրէ ինծի»...:

«Կրտսէ՛ր գնա վաճառքի կըպիտ, պօռաց իշխանը, չէ՛ նէ հիմակ քեզի սաստիկ ծեծ մը քաշել կուտամ»:

Եւ գրի մը որ տեսաւ դռնի, մէկ գի առաւ դռանը վրայէն ու նետեց անոր գլխարկին մէջ երկու դրամ:

«Վ՛ր աստուածներ, պօռաց Դիտելէն, ահա՛ վերջապէս գտայ մէկ մարդ մը. և այս մարդն ալ գրի մըն է»:

Եւ ըսաւ ու մարդը իր լապտերը:

Թարգմանաց ի գաղղիական

առջադէմ աշակերտներէն քանի մը հոգի ազգասիրական և ուսումնասիրական գովելի ոգիէ մը շարժելով : ու քիչ տարուան մէջ այլևայլ քաղքները հաստատուած ուսումնական հայազգի ընկերութեանց վրայ նախանշալուց ըլլալով : միաբանութիւն մը հաստատուի ևն մէջընկն շայկազնեան իշկերութիւն անունով . որուն նպատակը ուրիշ բան չէ : բայց միայն եւրոպական այլևայլ լեզուներէ հայերէնի թարգմանել ազգագրութիւնը և բարոյական և զուարճարկ անմեղ գրքեր : ու իշկերութեան ծախքովը տպել տալ :

Հիմնադրուող այս իշկերութիւնը եօթը անգամ ունի : որոնց մեծագոյն մասին հաւանութեամբ ուրիշ ընկերակից ալ կընդունի սիրով թէ խղիւղէն և թէ ուրիշ հեռաւոր քաղքներէ : հերիք է որ անգամ գրուողները ազգասէր և ուսումնասէր ըլլան և քիչ շատ եւրոպական լեզուի մը տեղեկութիւն ունենան : ըստ կարի գործակից ըլլալու համար աս միաբանութեան նպատակին :

Շայկազնեան իշկերութիւնը յատուկ սենեակ մը ունի : ուր տեղ շաբաթը երկու անգամ կը ժողովուրդ անդամները : իշկերութեան վերաբերեալ խոր հուշերն ընելու ու մէկմէկու թարգմանութիւնը աչքէ անցունելու համար :

Ամէն մէկ ընկերակից կը պարտաւորի ամսական պարտի գումար մը հատուցանել : որն որ մէջընկն սահմանուած է . ու աս ստակը իշկերութեան զրաւ մազուրի սիրտի ըլլայ :

Յիշեալ նորահաստատ իշկերութեան անդամները հետեւեալ ուսումնասէր երիտասարդներն են : որոնցմէ մէկը հոգաբարձու ու մէկը համարակալ :

- Տիգրան Հ. թ. Սալախանեանց , հոգաբարձու :
- Երամ Կարապետ Յ. Տէտեան , համարակալ :
- Պարսը Սարգիս Մանթրեան :
- Երտաշէն Խաչէոս Կ. Սուլթանեանց :
- Սահան Գրիգոր Սարգսեան :
- Օսրմայր Յովհաննէս Յօհաննէս :
- Երմեակ Սարգիս Տ. Գասպարեան :

Ապաքէն յորդորանայ ու քաջալերութեան արժանի է յիշեալ ուսումնասէր երիտասարդներուն ազգասիրական ջանքը . ու թէպէտեւ հիմնադրուող մէկ պարտի իշկերութիւն մըն է ստիկա : բայց ահա ունինք որ անոր անդամներուն անխնայ աշխատութեամբ ու հայրենասէր երէւելի անձանց ձեռն տուութեամբ ժամանակով ազգիս զրաւանութեանը ըստ կարի նպատակաւորաց կենայ ըլլալ : շայկազնեան իշկերութիւնը արդէն մէկ պարտի բարոյական գիրք մը թարգմանած պատրաստ ունի : որ մօտեւր տպել տալու է նոյն ընկերութեան ծախքով :

— Մարթայէն կը գրեն թէ ստակալի ծովային զիւ պուած մը պատահէր է Կարթագինէի ջուրերը : Սէրս ըստեւ զաղղիացի շողեւաւր : ու ի իշար անգղիացի շողեւաւր մէկմէկու վրայ ընկեր են զիշէրը անակնկալ զիւ պուածով մը : շարուածքը այն քան ստատիկ է եղեր որ ի իշար շողեւաւր բոլորովին ընկղմեր է ծովուն մէջը . բարեբաղդաբար ամէն նաւատիրը արդատեր են : Սէրս շողեւաւրն օգնութեամբ . որու պաշտօնատարներուն մարգարիտ կան վարմունքը աս զժառանգ պարագային մէջ մեծ գովութեան արժանի է :

— Աւստրիայի պատերազմական շողեւաւր Մարիանա : անցած շաբաթ Ղէջքսանդրիա գնաց : ուր

տեղ 10-12 արպի աղուր ձիեր առնուած են Աւստրիայի տէրութեանը հաշուէ : որոնք բեռնաւորելով թրքաւ տանելու է :

— Գաղղիացի պատերազմական շողեւաւր Լաւուաշէ ըստեւ : աս շաբաթ եկաւ հոս Միջերկրական ծովէն . ուսկից կը սպասուին ան մօտ օրերս Տիւիթանդ գաղղիացի գօրվէղը :

— Իգէս ըստեւ գօրվէղը : որ անցածները Գուլունէն եկաւ արեւելեան գաղղիացի նաւատորմի ղեկավար եղած պաշտօններ և ուրիշ հարկաւոր բաներ բերելով : կրկին Գաղղիա պիտի որ գաւնայ մօտ օրերս :

— Եւրոպացի անգղիացի Լաւիսկոպոսին բժշկին զժառանգ զիւ պուած մը հանդիպէր է : ձիով փողոցէ մը անցնելու ատեն : ուր տեղ արհաւիրան զօրքերու մէկ գունդ ըլլալով վէճ մը պատահէր է : ու հոքը վէճը կը խալէ զաւանակով : իսկ զբժիշկը ձիէն վար ձգեցին ու քաջբռնուելով բանտը տարին ևն : Եւրոպիայի հիւսիսարեւմտեան պաշտօնատարներէ մէկը հոս մօտ տեղ մը ըլլալով : ու աս զիւ պուածը լսելով իսկոյն բանտը գացիր է որ բժիշկը տեսնէ . բայց անիկա ևս չարաչար թշնամանելով վրէժաւ է : Եւրոպիայի և Եւրասիայի հիւսիսարեւմտեան իսկոյն Եւրոպացի միջկտ փաշային գացիր են գաւառ ընկու : որ նոյն ժամը հրաման ընելով բժշկին ազատութիւն տուեր ու յանցաւորները բանտը զրեր են :

— Այսօրեւ նոր տեղեկութեամբ Միջաշուք Կէշէթ Եֆէնտին տեսութեան շողեւաւր երէկ Կոստանդնուպոլիսէն հասաւ հոս :

ԱՌԿԵՏՐԱՍԱՆ ԵՌԻՔԵՐ

ԱՆԳՂԻՒ

Ի իմբրու, 16 Յուլիս :

Բամպակ : Եւրեւի փոփոխութիւն մը չեղաւ մեր ետքի տուած ծանօթութիւններէն ի վեր : Եւրեւի գայի Ս իսպիտ Կահաններէն եկած լուրերը մի և նոյն են : ու նոր ազգութիւն մը չպատճառեցին քաղաքի մէջ :

Աս շաբաթ ամէն տեսակ բամպակներէն միայն 28,370 պալեա ծախուեցաւ : ու 28,401 պալեա Միւսիտ Կահաններէն : ու Պրէզիդիոյն եկաւ :

ԳԼԳՂԻՒ

Մարտիկա, 30 Յուլիս :

Բամպակ : Միջ անշարժութեան մէջ է տու հասարակ . աս շաբաթ 724 պալեա վար տեսակ ժիւմէլ ծախուեցաւ 66 1/2 Փունթի յիսուն քիլոկրամ : Իշկ միջու բամպակները ևս խիստ թուլ են ու ապրանք ունեցողները կարողանան ձեռքէ հանելու . աս օրերս 122 պալեա Բրքաղաճ ծախուեցաւ 60 Փունթի հարուրին 12 վար իջեցունելով : ու 212 պալեա ևս Բրքաղաճ 60 Փունթի հարուրին 9 սքօթով . այլ 30 պալեա Խաւապայի բամպակ վաճառուեցաւ 70 Փունթի հարուրին 3 վար իջեցունելով :

Միտաքս : Թէպէտեւ նոր փոփոխութիւն չեղաւ : բայց զինքը միշտ հաստատ են : ու քիչ ապրանք կայ . աս շաբաթ միայն քանի մը պալեա Պարսկաւ տանի միտաքս ծախուեցաւ 10-16 Փունթի կէս քիլոկրամ ըստ տեսակին :

Աֆիս : Բիչ ապրանք կայ . պարտի կտորները 11 Փունթի կէս քիլոկրամը զիւրավաճառ է :

Սուսամ : Տասը օրուան մէջ 4700 խանթար ապրանք ծախուեցաւ 42-46 Փունթի հարուր քիլոկրամ մը ըստ տեսակին . բայց հիմնական հիմայ քիչ մը թուլ է ու հաղել թէ 42-44 1/2 Փունթի կը ծախուի :

Կոսաւա : Եւրոպացի տեսակին զինք 25 1/2-26 Փունթի է : բայց ծախուեցաւ հարուրին 1 վար իջեցունելով . Բումէլի և Եւրոպացի տեսակին զինք ևս 25 1/2-26 Փունթի է :

Չէթ : Գործատուների վերաբերեալ ձէթին նոր փոփոխութիւն մը չեղաւ . Միտիլի պատրաստ ապրանքը միշտ 108 1/2 Փունթի զիւրավաճառ է երթ թօլթօլան :

Անաուրի տիկ : Եւրոպացի . աս շաբաթ 120,000 քիլոկրամ պատրաստ ապրանք ծախուեցաւ 4 1/2 Փունթի յիսուն քիլոկրամը :

ՏԱՂԿԱՏԱՆ

Օգոստոս, 13 () Գոստոս :

Բաղադրիս աւաւուրը քանի մը շաբաթէ ի վեր մեծ անշարժութեան մէջ է : ու խիստ քիչ գործաւորութիւններ կը լինեն :

Բամպակ : Եւրոպացի է : ու զինքը վար են . աս շաբաթ մէկ մաս Պարսկաւ ծախուեցաւ 150 զուռու խանթարը : ու մէկ մաս Բրքաղաճ և Եւրեւի 165 զուռու երկուքն ալ հինգնոյ տուով :

Բուրդ : Եւրոպացի թուլ է . չէ բանուած ապրանքը 6 1/2 սիւնաղրով զալեւի ծախուեցաւ խանթարը :

Միտաքս : Պարսկաւ ծախուեցաւ տեսակին բուական ապրանք ծախուեցաւ աս շաբաթ 123 զուռու և խան հինգնոյով :

Աֆիս : Միշտ թուլ է . քաղաքի մէջ հաղել թէ 100 սէփէթ կայ . ապրանք ունեցողները 70 զուռու կուգին չէքին : բայց զինք անաւորները 60 զուռու և ունեն աւելի չեն ուղեր տուու : Հիմնական հիմայ նոր գործաւորութիւն մը չունինք ծանուցանելու աս ապրանքին վրայ :

ԱՐՇԱՆՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

Աս Օրադիւր շաբաթը անգամ մը կը տպուի . տարեկան տարազութեան գինը 120 զուռու է կոնիսի (թէլէ) . իսկ գուրթ երկրէն Եւրոպացի համար . ծախուած ծախքը աւանդին վրայ է . ու որ ուզէ կենայ տարազով :

- Իգլի . օրադիւր ծախուեցաւ տարազը :
- Պրէս Կալեան խանը Եւրոպացի Մարտիկա ապրանք գրա :
- Պրէս Բաղադրիս Մարտիկա ու Գրիգոր ապրանք գրա :
- Արքաւորիս Արքաւորիս Կարապետ ապրանք մարգարիտ :
- Դահլիս Եւրոպացի ապրանք Մ . Արքաւորիս ապրանք գրա :
- Յոգի Եւրոպացի ապրանք Յոգի Եւրոպացի գրա :
- Թրէս Արքաւորիս Գրիգոր ապրանք գրա :
- Կարին Եւրոպացի Յոգի Եւրոպացի ապրանք մարգարիտ :
- Արքաւորիս Եւրոպացի ապրանք տու :
- Եւրոպացի Եւրոպացի ապրանք մարգարիտ :
- Պարտիկ Եւրոպացի ապրանք Մարտիկա ապրանք տու :
- Մարտիկա Եւրոպացի Պարտիկ Եւրոպացի վաճառատու :
- Թիֆլիզ Եւրոպացի ապրանք Կարտիկա ապրանք Եւրոպացի :
- Կարտիկա Եւրոպացի ապրանք Կարտիկա ապրանք վա :
- Թիֆլիզ Եւրոպացի ապրանք Մարտիկա ապրանք Եւրոպացի :
- Սպահան Արքաւորիս ապրանք Արքաւորիս վաճառատու :
- Պարտիկ Եւրոպացի ապրանք Արքաւորիս սրբալոյ և ընկ' լոյս վաճա :
- Կարտիկա ապրանք Փ . Ա . Բիւրդ' անին գրա :
- Մարտիկա ապրանք Մէթ և ընկ' լոյս վաճառատու :
- Արքաւորիս ու Պարտիկա' յարգի ապրանք Մէթ կը տպուի գրա :